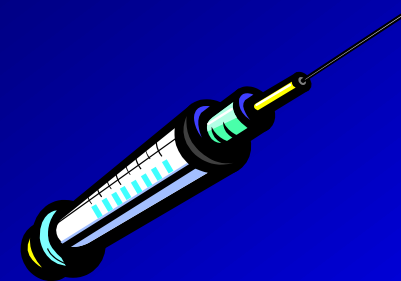

Postavení lékaře v trestním řízení

MUDr. Tomáš Vojtíšek, Ph.D.
Ústav soudního lékařství LF MU

Lékař (zdravotnický pracovník)

SVĚDEK

OBVINĚNÝ

ZNALEC

Zák. č. 95/2004 Sb., č. 96/2004 Sb.

Lékař jako svědek

- Podání vysvětlení dle § 61 odst. 1 zákona o Policii ČR č. 273/2008 Sb.
- Podání vysvětlení dle § 158 odst. 3 písm. a) tr. řádu
- Výslech svědka dle § 97 tr. řádu
- (*OSŘ, SŘ...*)
- **Ne** v případě ...státem uložené nebo uznané povinnosti mlčenlivosti...

Povinná mlčenlivost zdravotnických pracovníků

- Zákon o péči o zdraví lidu č. 20/1966, § 55 odst. (2), písm. d)
- Zdravotnický pracovník je povinen: zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dověděl při výkonu svého povolání, s výjimkou případů, kdy skutečnost sděluje se souhlasem ošetřované osoby...
Povinností mlčenlivosti není zdravotnický pracovník vázán v rozsahu nezbytném pro obhajobu v trestním řízení a pro řízení před soudem nebo jiným orgánem...

Povinná mlčenlivost zdravotnických pracovníků

- Do 14. 5. 2007 – zák. č. 20/1966 Sb.
- ...zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o nichž se dověděl v souvislosti s výkonem svého povolání, s výjimkou případů, kdy skutečnost sděluje se souhlasem ošetřované osoby nebo kdy byl této povinnosti zproštěn nadřízeným orgánem v důležitém státním zájmu...

Povinná mlčenlivost zdravotnických pracovníků

- **Návrh zákona o zdravotních službách § 51**
- **...zachovat mlčenlivost o všech skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb...**
- ...

Prolomení povinné mlčenlivosti

- PASIVNÍ
- AKTIVNÍ

Pasivní prolomení povinné mlčenlivosti

Souhlas soudce

- § 8 odst. 5 trestního řádu
- Státní orgány, právnické a fyzické osoby jsou povinny bez zbytečného odkladu, a nestanoví-li zvláštní předpis jinak, i bez úplaty vyhovovat dožádáním orgánů činných v trestním řízení při plnění jejich úkolů
- Nestanoví-li zvláštní zákon podmínky, za nichž lze pro účely trestního řízení sdělovat informace, které jsou podle takového zákona utajovány, nebo na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti, lze tyto informace pro trestní řízení vyžadovat po předchozím souhlasu soudce.

Ústavní soud I. 321/06

- *Právo na ochranu soukromého života je nezadatelným lidským právem, které bezpochyby zahrnuje, mimo jiné, právo fyzické osoby rozhodnout podle vlastního uvážení zda, popřípadě v jakém rozsahu a jakým způsobem mají být skutečnosti jejího osobního soukromí zpřístupněny jiným.*

K omezení takového práva lze nicméně přikročit za účelem ochrany základních práv jiných osob, anebo za účelem ochrany veřejného zájmu, který je v podobě principu či hodnoty obsažen v ústavním pořádku. Přitom je třeba dbát, aby bylo dosaženo co nejširšího uplatnění obou chráněných hodnot.

Ústavní soud I. 321/06

- Ve vztahu k mlčenlivosti založené § 55 odst. 2 písm. d) zákona o péči o zdraví lidu je nutné informace pro trestní řízení vyžadovat postupem podle § 8 odst. 5 trestního řádu

Trestní řád § 114

- **§ 114 Prohlídka těla a jiné podobné úkony**
- (1) Prohlídce těla je povinen se podrobit každý, je-li nezbytně třeba zjistit, zda jsou na jeho těle stopy nebo následky trestného činu. Není-li prohlídka těla prováděna lékařem, může ji provést jen osoba téhož pohlaví.
- (2) Je-li k důkazu třeba provést zkoušku krve nebo jiný obdobný úkon, je osoba, o kterou jde, povinna strpět, aby jí lékař nebo odborný zdravotnický pracovník odebral krev nebo u ní provedl jiný potřebný úkon, není-li spojen s nebezpečím pro její zdraví. **Odběr biologického materiálu, který není spojen se zásahem do tělesné integrity osob, jíž se takový úkon týká, může provést i tato osoba nebo s jejím souhlasem orgán činný v trestním řízení. Na požádání orgánu činné v trestním řízení může tento odběr i bez souhlasu podezřelého nebo obviněného provést lékař nebo odborný zdravotnický pracovník**

Trestní řád § 114 - pokračování

- (3) Je-li k důkazu třeba zjistit totožnost osoby, která se zdržovala na místě činu, je osoba, o kterou jde, povinna strpět úkony potřebné pro takové zjištění.
- (4) Nelze-li úkon podle odstavců 1 až 3 pro odpor podezřelého nebo obviněného provést a nejde-li o odběr krve nebo jiný podobný úkon spojený se zásahem do tělesné integrity, je orgán činný v trestním řízení oprávněn po předchozím marné výzvě tento odpor překonat, policejní orgán potřebuje k překonání odporu podezřelého předchozí souhlas státního zástupce. Způsob překonání odporu musí být přiměřený intenzitě odporu
- (5) O povinnosti podle předchozích odstavců je třeba onu osobu poučit s upozorněním na následky nevyhovění (§66), podezřelý nebo obviněný se poučí také o možnosti postupu podle odstavce 4

Trestní řád § 114 - sporné otázky

- Porušení zásady zákazu sebeobviňování?
(*nemo tenetur se ipsum accusare*)
- Pl. ÚS 30/2010

Zákon o Policii ČR č. 273/2008 Sb.

- pátrání po hledané či pohřešované osobě -
možno sdělit dobu a místo ošetření
§ 68 odst. 3 písm. b)
- při zjišťování totožnosti neznámé mrtvoly
má Policie ČR právo na informace ze
zdravotnické dokumentace
§ 68 odst. 5

Pasivní prolomení povinné mlčenlivosti vůči orgánům činným v trestním řízení

Podmínka prolomení	Právní norma
souhlas pacienta nebo jeho zákonného zástupce se sdělením informací <i>(nikoliv příbuzných - např. u zletilého pacienta v bezvědomí)</i>	55 odst. 2 písm. d) zákona o péči o zdraví lidu č. 20/1966 Sb. – souhlas ošetřované osoby
předchozí souhlas soudce v trestním řízení	8 odst. 5 trestního řádu
pátrání po hledané či pohřešované osobě - možno sdělit dobu a místo ošetření (nikoliv dg.)	68 odst. 3 písm. b) zák. o Policii ČR č. 273/2008 Sb.
při zjišťování totožnosti neznámé mrtvoly má Policie ČR právo na informace ze zdravotnické dokumentace	68 odst. 5 o Policii ČR č. 273/2008 Sb.

Aktivní prolomení povinné
mlčenlivosti

Oznamovací povinnost vůči PČR

- § 3 odst. 3 vyhl. č. 19/1988 Sb. o postupu při úmrtí a pohřbnictví
- Má-li prohlížející lékař podezření, že úmrtí bylo způsobeno trestným činem nebo sebevraždou, oznámí tuto skutečnost ihned příslušnému orgánu SNB. Oznámení orgánu SNB učiní také bezodkladně po prohlídce mrtvého vyloženého z dopravního prostředku nebo mrtvého neznámé totožnosti.

Nepřekážení tr. činu

§ 367 tr. zák.

- **Překazít (jiný připravuje nebo páchá):**
 - vražda
 - zabití
 - těžké ublížení na zdraví
 - znásilnění
 - pohlavní zneužívání
 - týrání svěřené osoby
 - ...

Neoznámení tr. činu

§ 368 tr. zák.

- **Oznámit (jiný spáchal):**
 - vražda
 - těžké ublížení na zdraví dle § 145 tr. zák.
 - týrání svěřené osoby dle § 198 tr. zák.
(ne dle § 199 tr. zák.!)
 - ...

V čem je problém?

- Právní kvalifikace trestných činů proti zdraví (§ 145 – 148 tr. zák.) je velmi složitá a přísluší **zásadně** orgánům činným v trestním řízení
- Oznamovací povinnost je však pouze u úmyslného způsobení těžké újmy na zdraví
- Jak se s tím má vypořádat lékař?

Algoritmus právní jistoty traumatologa

NÁVOD K POUŽITÍ

Zodpovězte si dvě otázky. Pokud na některou z nich odpovíte s jistotou NE, můžete se klidně dál věnovat ošetřování zraněného pacienta.

Pokud na obě odpovíte ANO, volejte neprodleně linku 158!

OTÁZKA Č. 1

Udává pacient, že mu zranění úmyslně způsobila druhá osoba nebo tomu nasvědčuje charakter poranění?

Příklady kladných odpovědí:

- muž tvrdí, že ho v hospodě někdo strčil a on spadl ze schodů
- žena tvrdí, že se sama zranila nožem při krájení chleba, ale má bodně-řezné poranění břišní dutiny

OTÁZKA Č. 2

Dá se předpokládat, že zranění splňuje či splní kritéria těžké újmy na zdraví?

Příklady diagnóz s kladnou odpovědí:

- zlomenina dolní čelisti
- vážné poranění oka
- zlomenina klenby či spodiny lebni
- veškerá nitrolební poranění vyjma nekomplikovaného prostého otřesu mozku
- vážná poranění skeletu s omezením chůze či sebeobsluhy nad šest týdnů
- poranění nitrohrudních či nitrobřišních orgánů
- obecně všechna zranění, která si vyžadují urgentní chirurgický zákrok z vitální indikace (např. život ohrožující krvácení)
- posttraumatický potrat u těhotné ženy

Závěr

- V případě pochybností lze doporučit orgány činné v trestním řízení informovat.
- Pokud byly splněny podmínky pro oznámení trestného činu dle § 145 tr. zák. a později se podezření na něj nepotvrdí (např. je čin překvalifikován), stále lékař postupoval správně
- Pozor na údaje ve zdravotnické dokumentaci, nelze např. uvést u pacienta s fr. krčku femuru, že spadl po napadení druhou osobou a současně to neoznámit policii!

Aktivní prolomení povinné mlčenlivosti vůči orgánům činným v trestním řízení

	Předmět prolomení	Právní norma
Živé osoby	povinnost překažení či oznámení taxativně vyjmenovaných trestných činů	367 + 368 tr. zák.
	ztráta zdravotní způsobilosti držitele zbrojního průkazu – povinnost zaslat nový posudek o zdravotní způsobilosti příslušnému útvaru policie	20 odst. 3 zák. č. 119/2002 Sb. o střelných zbraních a střelivu
Zemřelí	povinnost oznámit úmrtí v souvislosti s jakýmkoliv trestným činem, sebevraždu, neznámou mrtvolu a zemřelého vyloženého z dopravního prostředku	3 odst. 3 vyhl. č. 19/1988 Sb. o postupu při úmrtí a pohřebnictví

Lékař jako obviněný

Zásada subsidiarity trestní represe

- § 12 odst. 2 tr. zák.
- Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu
- Zák. č. 220/1991 o České lékařské komoře...

Neposkytnutí pomoci § 150 tr. zák.

- **§ 150 Neposkytnutí pomoci**
- (1) Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo jiného vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.
- (2) Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ač je podle povahy svého zaměstnání povinen takovou pomoc poskytnout, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.

Problémové okruhy:

Škodlivý následek (ŇS ČR 2 Tzn 72/97)

Nebezpečí pro sebe nebo jiného

NS 2 Tzn 72/97

- **I. Trestný čin ublížení na zdraví podle § 224 tr. zák. lze spáchat z hlediska jednání jako znaku objektivní stránky jeho skutkové podstaty jak konáním, tak i opomenutím ve smyslu ustanovení § 89 odst. 2 tr. zák. Např. opomenutím lékaře, záležejícím v nedostatečném vyšetření poškozeného, který zemřel na následky zranění, jež v důsledku tohoto pochybení v poskytnuté péči nebylo zjištěno a léčeno.**

NS 2 Tzn 72/97 - pokračování

- **II. Jestliže lékař při výkonu služby neposkytne osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví, potřebnou pomoc, připadá jeho trestní odpovědnost za trestný čin neposkytnutí pomoci podle § 207 odst. 2 tr. zák. v úvahu pouze tehdy, jestliže z jeho opomenutí (§ 89 odst. 2 tr. zák.) zaviněně nevznikly žádné následky na životě nebo na zdraví poškozeného. Pokud vznikly, je takový pachatel trestně odpovědný v závislosti na formě zavinění podle ustanovení o poruchových trestných činech proti životu a zdraví uvedených v § 219 až § 224 tr. zák.**

Neposkytnutí pomoci - ohrožení

- **Návrh zákona o zdravotních službách § 50 odst. 1 písm. b)**
- **Zdravotnický pracovník má právo ...neposkytnout zdravotní služby v případě, že by došlo při jejich poskytování k přímému ohrožení jeho života nebo k vážnému ohrožení jeho zdraví.**

§ 143

Usmrcení z nedbalosti

- (1) Kdo jinému z nedbalosti způsobí smrt, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.
- (2) Odnětím svobody na jeden rok až šest let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 proto, že *porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona.*

Pojem „lege artis“

- § 11 odst. 1 zák. č. 20/1966 Sb.
- Zdravotní péči poskytují zdravotnická zařízení státu, obcí, fyzických a právnických osob v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy...
- Čl. 4 Úmluvy: Jakýkoliv zákrok v oblasti zdravotnictví se musí provádět v souladu s profesními standardy

Nejvyšší soud ČR, 7Tdo 219/2005

- Chyba v diagnóze bez dalšího neznamená postup non lege artis, který představuje porušení povinnosti lékaře poskytovat zdravotní péči v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy.
Naproti tomu, pokud nesprávná diagnóza spočívá v závažném porušení lékařských postupů při jejím určování (např. tím, že lékař bezdůvodně nevyužije dostupné diagnostické metody), jde zpravidla o postup non lege artis, který za splnění dalších podmínek odůvodňuje závěr o trestní odpovědnosti lékaře...
Postup lékaře je přitom třeba hodnotit ex ante, tedy na základě informací, které měl v době rozhodování.
- *V trestněprávní nauce se běžně považuje za porušení "lege artis", pokud lékař při výkonu svého povolání nedodrží rámec pravidel vědy a medicínských způsobů a to v mezích daných rozsahem svých úkolů podle pracovního zařazení i konkrétních podmínek a objektivních možností.*

Problém „lege artis“

- Návrh zákona o zdravotních službách § 4 odst. 5
- Náležitou odbornou úrovní se rozumí poskytování zdravotních služeb podle pravidel vědy a uznávaných medicínských postupů, při respektování individuality pacienta, **s ohledem na konkrétní podmínky a objektivní možnosti.**

Lékař jako znalec

Zákon o péči o zdraví lidu

- § 67b Zdravotnická dokumentace
(10) Do zdravotnické dokumentace mohou nahlížet, a to v rozsahu nezbytně nutném pro splnění konkrétního úkolu v rozsahu své kompetence
... d) soudní znalci v oboru zdravotnictví v rozsahu nezbytném pro vypracování znaleckého posudku zadaného orgány činnými v trestním řízení nebo soudy

Návrh zákona o ZS, § 65 odst. 2 písm. i)

- soudní znalci ve zdravotnických oborech a osoby se způsobilostí k výkonu zdravotnického povolání, které byly pověřeny vypracováním znaleckého posudku znaleckým ústavem, poskytovatelem nebo zdravotnickým pracovníkem, **v rozsahu nezbytném pro vypracování znaleckého posudku pro potřebu trestního řízení nebo pro řízení před soudem podle jiných právních předpisů**

Trestní řád § 105 - Znalec

- **§ 105 Přibrání znalce**
- Je-li k objasnění skutečnosti důležité pro tr. řízení třeba odborných znalostí, vyžádá orgán činný v tr. řízení **odborné vyjádření**. Není-li pro složitost posuzované otázky takový postup postačující, přibere se znalec k podání **znaleckého posudku**.
- Lze vznést námitky proti odbornému zaměření znalce nebo proti formulaci otázek, případně proti osobě znalce.
- Jestliže jde o objasnění skutečnosti zvláště důležité, je třeba přibrat znalce dva. Dva znalce je třeba přibrat vždy, jde-li o **prohlídku a pitvu mrtvoly**. V tomto případě nesmí být přibrán jako znalec ten lékař, který zemřelého ošetřoval pro nemoc předcházející smrti.

Trestní řád – § 107

(2) Znalec přibraný k podání znaleckého posudku o příčině smrti nebo o zdravotním stavu zemřelé osoby je oprávněn vyžadovat zdravotnickou dokumentaci týkající se takové osoby; v ostatních případech může zdravotnickou dokumentaci vyžadovat za podmínek stanovených zvláštním zákonem.

(3) Znalci se zpravidla uloží, aby posudek vypracoval písemně. Posudek se doručuje též obhájci, a to na náklady obhajoby.

Trestní řád § 110a

- Jestliže znalecký posudek předložený stranou má všechny zákonem požadované náležitosti a obsahuje doložku znalce o tom, že si je vědom následků **vědomě nepravdivého znaleckého posudku**, postupuje se při provádění tohoto důkazu stejně, jako by se jednalo o znalecký posudek vyžádaný orgánem činným v trestním řízení.
Orgán činný v trestním řízení umožní znalci, kterého některá ze stran požádala o znalecký posudek, nahlédnout do spisu nebo mu jinak umožní seznámit se s informacemi potřebnými pro vypracování znaleckého posudku.
- Obdoba nově v § 127a OSŘ (od 1. 9. 2011)

Trestní řád § 113 - Ohledání

- **§ 113 Účel ohledání a protokol o něm**
- (1) Ohledání se koná, mají-li být přímým pozorováním objasněny skutečnosti důležité pro trestní řízení. K ohledání se zpravidla přibere znalec.
- (2) Protokol o ohledání musí poskytovat úplný a věrný obraz předmětu ohledání; mají se proto k němu přiložit fotografie, náčrty a jiné pomůcky.

Trestní řád § 115 - Soudní pitva

- **§ 115 Prohlídka a pitva mrtvoly a její exhumace**
- (1) Vznikne-li podezření, že smrt člověka byla způsobena trestným činem, musí být mrtvola prohlédnuta a pitvána. Pohřbít mrtvolu lze v takových případech jen se souhlasem státního zástupce. O tom rozhodne státní zástupce s největším urychlením.
- (2) Exhumaci mrtvoly může nařídít předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce.

Trestní řád § 116 - 118

- **§ 116 - 118 Vyšetření duševního stavu**
- **§ 116 (1)** Je-li třeba vyšetřit duševní stav obviněného, přibere se k tomu vždy znalec z oboru psychiatrie.
- (2) Nelze-li duševní stav vyšetřit jinak, může soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce nařídit, aby obviněný byl pozorován ve zdravotnickém ústavu, nebo je-li ve vazbě, též ve zvláštním oddělení nápravného zařízení. Proti tomuto usnesení je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.
- (3) Shledá-li znalec u obviněného příznaky nasvědčující jeho nepřičetnosti nebo zmenšené přičetnosti, vysloví se zároveň o tom, zda je jeho pobyt na svobodě nebezpečný.

Trestní řád § 116 - pokračování

- **§117** Pozorování duševního stavu nemá trvat déle než dva měsíce; do té doby je třeba podat posudek. Na odůvodněnou žádost znalců může soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce tuto lhůtu prodloužit, nikoli však více než o jeden měsíc. Proti prodloužení lhůty je přípustná stížnost.
- **§118** Jestliže jsou závažné pochybnosti, zda není u svědka, jehož výpověď je pro rozhodnutí zvláště důležitá, podstatně snížena schopnost správně vnímat nebo vypovídat, je možno vyšetřit znalecky i duševní stav svědka. Pozorování duševního stavu svědka podle §116 odst. 2 není však přípustné.

Výjimka

- K vyšetření duševního stavu mladistvého se přibere znalec z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie se specializací na dětskou psychiatrii a znalec z oboru zdravotnictví nebo pedagogiky, odvětví psychologie, se specializací na dětskou psychologii.

§ 58 zákona č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže

Diskuze ?